

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Rikosoikeusyksikkö
Lainsäädäntöneuvos Leena Mäkipää

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 24/2026 vp)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 24/2026 vp), erityisesti niiden säännösehdoitusten osalta, jotka koskevat rikosoikeudellista tai hallinnollista seuraamussääntelyä tai oikeusturvaa.

Oikeusministeriö toteaa, että se on esityksen valmisteluvaiheessa antanut työ- ja elinkeinoministeriölle esitysluonnoksesta 25.8.2025 päivätyn lausunnon (VN/12625/2023-OM-32), jossa osaltaan kiinnitettiin huomiota nyt lausuttavana oleviin seikkoihin.

Oikeusministeriön lausunnossa nyt erityisesti lausuttavilta osin sekä rikoslain säännösten osalta jatkovalmistelussa esitetyt huomiot on valtaosin otettu esityksen jatkovalmistelussa asianmukaisesti huomioon. Oikeusministeriö toteaa, että se on 4.3.2026 antanut työ- ja elinkeinoministeriölle esittelyluvan, joka on koskenut muun muassa ehdotusta laiksi rikoslain muuttamisesta.

Oikeusministeriö kiinnittää lakivaliokunnan huomiota eräisiin esitykseen sisältyviin säännösehdoituksiin. Joiltakin rangaistussäännöksiä koskevilta osin kyse on seikoista, jotka on valitettavasti huomattu oikeusministeriössä vasta eduskuntakäsittelyn aikana. Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavan.

Ehdotettu ydinenergialaki

Turvavalvontarikkomus

Ehdotetun ydinenergialain 403 §:ssä säädettäisiin turvavalvontarikkomuksesta. Säännös olisi uusi, mutta vastaisi esityksen mukaan keskeisiltä osin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) mukaisia vastaavia vartijoihin kohdistuvia rikkomussäännöksiä.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Ehdotetun 403 §:n 1 momentissa säädettäisiin turvahenkilöä koskevista rangaistavista teoista. Säännökseen sisältyisi toissijaisuuslauseke, jonka mukaisesti turvavalvontarikkomuksesta olisi tuomittava, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Rangaistus turvavalvontarikkomuksesta olisi sakkoa. Sekä 1 että 2 momentissa olevaan toissijaisuuslausekkeeseen olisi syytä lisätä sana ”teosta” (”..jollei *teosta* muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta”).

Kuten oikeusministeriön lausunnossa on tuotu esiin, kyseessä on blankotyyppinen rangaistussäännös, joihin sovelletaan niin sanottuja blankorangaistuskriteereitä (PeVM 25/1994 vp). Niihin kuuluu edellytys siitä, että rangaistavuuden edellytykset ilmaisevien aineellisten säännösten tulee olla kirjoitettu rangaistussäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella. Aineellisen säännöksen tulisi näin ollen sisältää selkeä kiello tai velvoite, jonka vastainen menettely olisi rangaistavaa.

Ehdotetun 403 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti rangaistavaa olisi turvahenkilönä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää noudattamatta lain 163 §:n turvahenkilön voimankäyttövälineitä koskevia säännöksiä tai 165 §:n 1–3 momentin voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käyttöä koskevia säännöksiä. Momentin 2 kohdan mukaisesti rangaistavaa olisi turvahenkilönä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää noudattamatta 162 §:ssä säädettyjä turvallisuustarkastusta ja päihdetestausta koskevia velvoitteita. Rangaistavuus olisi 403 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa tarpeen rajata koskemaan niiden säännösten noudattamatta jättämistä, joihin sisältyy selkeä turvahenkilöä koskeva kiello tai velvoite, kuten 162 §:n 2–4 momentit, tai aineelliset säännökset, joihin rangaistussäännöksessä viitataan, olisi muotoiltava selkeän kiellon tai velvoitteen sisältäviksi.

Momentin 4 kohdan mukaisesti rangaistavaa olisi turvahenkilönä tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää noudattamatta kiinniotetun henkilön kohtelusta 165 §:n 4 momentissa säädettyjä velvoitteita. Lain 165 §:n 4 momentin mukaisesti kiinniotetun henkilön kohteluun sovellettaisiin poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) eräitä momentissa lueteltuja säännöksiä.

Näiltä osin oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun ydinenergialain 160 §:n 2 momentin mukaisesti turvahenkilöön sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettuja tehtäviä. Tämä tarkoittaa, että mainittuja tehtäviä suorittaessaan turvahenkilöön sovellettaisiin virkarikossäännöksiä. Tämän johdosta 403 §:n 1 momentin 4 kohdan rangaistussäännös vaikuttaisi olevan päällekkäinen virkarikossääntelyn kanssa. On myös huomioitava, että nykyisessä muodossaan ehdotetun lain 165 §:n 4 momentissa, johon 403 §:n 4 kohdassa viitattaisiin, ei säädetä kiellosta tai velvoitteesta, jonka rikkomisen voitaisiin säätää rangaistavaksi, vaan tiettyjen, edellä mainitussa toisessa säädöksessä säädettyjen säännösten soveltamisesta 165 §:n 4 momentissa tarkoitettuun menettelyyn.

Ehdotetun lain 403 §:n 2 momentin mukaisesti turvavalvontarikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka oikeudettomasti käyttää turvahenkilön asua siten, että häntä voidaan pitää turvahenkilönä. Säännökseen ei sisälly syyksiluettavuutta koskevaa tunnusmerkkiä. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan pykälän mukainen rangaistavuus tulisi kyseeseen tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta (s. 254). Rikoslain 3 luvun 5 §:n 3 momentin johdosta ehdotetun lain 403 §:n 2 momentin mukainen teko olisi kuitenkin esityksen mukaisen sanamuodon mukaisesti rangaistava vain tahallisena. Jos

halutaan, että teko on rangaistava myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä, tulee syyksiluettavuutta koskeva tunnusmerkki lisätä säännökseen.

Seuraamusmaksu

Ehdotetun ydinenergialain 404 §:ssä säädettäisiin seuraamusmaksusta. Pykälässä viitataan sellaisiin ehdotetun lain säännöksiin, joiden vastaisesta toiminnasta voitaisiin määrätä seuraamusmaksu. Oikeusministeriön käsityksen mukaan lakiin tällä tavalla sisältyvä sääntely on tarkkarajaista ja yksinkertaisesti toteen näytettävää. Seuraamusmaksu hallinnollisena sanktiona vaikuttaa myös soveltuvan 404 §:ssä mainittuihin seikoihin.

Ehdotetun ydinenergialain 405 §:ssä säädettäisiin seuraamusmaksun määrästä ja täytäntöönpanosta. Pykälässä on säännökset seuraamusmaksun määrääjästä, seuraamusmaksun suuruudesta ja maksun määrän arviointiin vaikuttavista tekijöistä. Pykälässä on myös säännökset seuraamusmaksun kohtuullistamisesta ja sen jättämättä määräämättä, määrääjän laskemisesta, kaksoisrangaistavuuden kiellosta (ne bis in idem) ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta.

Oikeusministeriö kiinnittää 405 §:n osalta huomiota siihen, että seuraamusmaksun ala- ja yläraja on säännösperusteisesti määritelty pelkästään oikeushenkilön osalta. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 56 kohdan mukaan toiminnanharjoittajalla tarkoitettaisiin laissa luonnollista henkilöä, yhteisöä ja säätiötä, joka harjoittaa ydinenergian käyttöä. Ehdotetun 404 §:n mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä toiminnanharjoittajalle, jolloin luonnollisen henkilön osalta ehdotettu sääntely jättäisi avoimeksi seuraamusmaksun ala- ja ylärajan. Oikeusministeriö toteaa, että esityksen valmisteluvaiheessa lausuttavana olleessa esitysluonnoksessa oli säännös luonnolliselle henkilölle määrättävän seuraamusmaksun vähimmäismäärästä ja enimmäismäärästä. Oikeusministeriön käsityksen mukaan sääntelyä olisi perusteltua täydentää siltä osin, mikä on luonnolliselle henkilölle määrättävän seuraamusmaksun vähimmäismäärä, ja mikä sen enimmäismäärä.

Ehdotetun ydinenergialain 464 §:ssä olevan muutoksenhakusäännöksen perusteella seuraamusmaksun määräämistä koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotetussa seuraamusmaksusääntelyssä on huomioitu hallinnollisten sanktioiden sääntelyperiaatteet asianmukaisesti ja sääntely vaikuttaisi täyttävän ne edellytykset, joita on liitettävissä rangaistusluonteiseen hallinnolliseen seuraamukseen. Luonnollista henkilöä koskevan seuraamusmaksun suuruudesta (ala- ja yläraja) vaikuttaisi oikeusministeriön edellä toteamasti kuitenkin olevan perusteltua erikseen säätää.

Oikeusturva

Ehdotetun ydinenergialain 464 §:ssä säädettäisiin muutoksenhausta. Pääsäännön mukaisesti muutoksenhaku ohjautuisi muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti. Pykälässä ehdotettu valituskielto olisi rajattu koskemaan ydinlaitoshanketta koskevaa periaatepäätöstä tai päätöstä, jolla periaatepäätöstä koskeva hakemus hylätään.

Ehdotetun ydinenergilain 465 §:ssä säädettäisiin erikseen valitusoikeudesta, joka tiettyiltä osin laajennettuna olisi samansisältöinen voimassa olevan ydinenergilain (990/1987) valitusoikeuden kanssa.

Ehdotetun ydinenergilain 466 §:n 1 momentin mukaan erinäisiä ehdotetun lain mukaisia päätöksiä olisi noudatettava lainvoimaa vailla olevina. Nämä liittyisivät erilaisten maksujen ja vakuuksien määräämiseen. Pykälän 2 momentin mukaan päätöksen tehnyt viranomais voisi määrätä, että toiminnan keskeyttämistä tai rajoittamista koskevaa päätöstä (368 §) ja rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemista koskevaa päätöstä (369 §) olisi noudatettava lainvoimaa vailla olevana. Vastaavaa sääntelyä on voimassa olevassa ydinenergialaissa.

Ehdotetussa ydinenergilain 467 §:ssä säädettäisiin ydinlaitoslupaa koskevan päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana. Pykälässä säädettäisiin erinäisiä edellytyksiä päätöksen täytäntöönpanoon liittyen, muun muassa edellytys siitä, että täytäntöönpano ei saisi tehdä muutoksenhakua hyödyttömäksi.

Oikeusministeriöllä ei ole lausuttavaa edellä mainittuun muutoksenhakuun vaikuttavaan sääntelyyn.

Laki rikoslain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain 17 luvun 6 §:ää (järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen), 34 luvun 4 §:ää (terveyden vaarantaminen) ja 44 luvun 10 §:ää (ydinenergian käyttörikos).

Rikoslain 17 luvun 6 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaan järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitettaisiin myös ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettua turvahenkilöä. Oikeusministeriöllä ei ole lausuttavaa tästä ehdotuksesta.

Rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa terveyden vaarantamista koskevan säännöksen sanamuotoa tarkennettaisiin ydinenergilain vastaisten menettelyjen osalta. Rangaistavuuden alaa ei ehdoteta laajennettavaksi.

Rikoslain 44 luvun 10 §:ää ydinenergian käyttörikoksesta ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan vastaamaan ehdotetun ydinenergilain mukaisia säännöksiä. Myös ydinenergian käyttörikoksen tunnusmerkistöä tarkennettaisiin merkittävästi verrattuna voimassa olevaan lakiin viittaamalla ehdotetun ydinenergilain säännöksiin ja niiden nojalla annettuihin lain säännöksiä tarkentaviin määräyksiin. Rangaistavuuden alaa ei ehdotuksen mukaan laajennettaisi.

Edellä mainitut rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohta ja 44 luvun 10 § ovat blankorangaistustyyppisiä säännöksiä, joissa rangaistavuuden edellytykset määrittyvät osin rikoslain ulkopuolisen lainsäädännön perusteella. Näitä säännöksiä koskeviin erityisiin kriteereihin on viitattu edellä, samoin kuin erityisesti edellytykseen, joka koskee rangaistavuuden edellytykset ilmaisevien aineellisten säännösten tarkkuutta. Näiltä osin on tarpeen kiinnittää huomiota ehdotetun 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan d alakohtaan ja 44 luvun 10 §:n 5 kohtaan, joissa viitattaisiin ehdotetun ydinenergilain 58 §:n 1 momenttiin. Mainitut momentit mukaisesti kuljetuksen osalta luvanhaltijaan sovelletaan, mitä säteilylain 15 luvussa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuuksista rajoittaa väestön altistusta. Kyseinen säännös ei siten sisältäisi selvää kieltoa tai velvoitetta, jota luvanhaltijan tulisi noudattaa, minkä johdosta myöskään rangaistavuuden edellytykset

eivät kävisi sääntelystä selvästi ilmi. Mahdollista voisi olla esimerkiksi muotoilla ydinenergialain 58 §:n 1 momentti siten, että se sisältäisi velvollisuuden noudattaa siinä tarkoitettuja säännöksiä, jolloin myös rangaistavuuden edellytykset tulisivat täsmällisemmin määritellyiksi.